

Радка Влахова

(България, СУ “Св. Кл. Охридски“)

In memoriam

проф. д-р Елена Любомирова Хаджиева-Меродийска (30. 03. 1957 – 31. 03. 2020)

Елена Хаджиева ни напусна толкова внезапно, толкова неочаквано, толкова немислимо, че още не можем да приемем станалото. На 30 март ѝ честитихме рождения ден – роднини, приятели, колеги, а на 31-и върху нас се стромоляса страшната вест. Трудно ми е да пиша този текст. Трудно е да съчета голямото присъствие – на учения, твореца, организатора, наставника, приятеля, с огромното отсъствие, с бездната, която изведнъж се отвори.

Най-често определях я Елена като огън човек, буря, фурия, фойерверк. Тя винаги беше пълна с идеи, с нови проекти, подготвяше следващата книга, отстояваше следващата кауза, бореше се колега да получи заслужено признание, младите да израстват. Никой, обърнал се към нея за съдействие, не беше отпратен, щом тя беше убедена в правотата на начинанието. В нищо не се включваше формално или половинчато, а гореше и отдаваше всичките си сили със сърце и душа.

Елена Хаджиева беше истински академичен и университетски човек. Не само защото професионалният ѝ път е свързан изцяло със Софийския университет. Завършила е специалността Българска филология във ФСлФ през 1979 г. с II специалност Педагогика. Започва работа към Катедрата по български език, ФСлФ, първоначално като хоноруван асистент за периода 1981 – 1986 г., когато печели конкурс за редовен асистент към Катедрата. През 1987 г. е изпратена като лектор по български език в Московския университет „М. В. Ломоносов“. След завръщането си през 1991 г. приема предложението, а и предизвикателството да стане член на новосформираната Катедра по български език като чужд. От 1991 г. е старши асистент, а от 1993 г. – главен асистент. През 1995 г. защитава дисертационен труд на тема „Интерференция на фононите знания при овладяването на български език от руси“. През 2005 г. е избрана за доцент по български език (сравнителен синтаксис). От 2015 г. е професор по Български език – приложна лингвистика на СУ „Св. Климент Охридски“.

Академичната етика и академичният морал бяха неин императив – в научната и преподавателската ѝ дейност и в отношенията с колегите. Тя никога не забрави какво дължи на учителите, търсеше винаги съветите им, беше благодарна за напътствията и подкрепата. Неслучайно още като съвсем млада асистентка проф. М. Янакиев препоръча и подкрепи кандидатурата ѝ за лектор по български език в Московския държавен университет (1987 – 1991 г.). Оттогава датира и интересът на Е. Хаджиева към интерферентните процеси между близкородствени езици, отразен в редица нейни изследвания: „Интерференцията между сродни езици в психолингвистичен аспект“, която има 2 издания, „Синтактична интерференция между сродни езици“. Затова и след завръщането ѝ приема предложението на проф. Пашов да се присъедини към колектива на новосформираната Катедра по български език като чужд. Безспорна е заслугата на Е. Хаджиева от самото начало за определяне и утвърждаване на профила на Катедрата. С компетентност и ентузиазъм тя десетилетия отстоява, а и задава най-високите международни стандарти в чуждоезиковото обучение. В нейно лице

българският език и българската култура са имали винаги самоотвержен и вдъхновен посланик.

Елена Хаджиева създаде концепцията и беше водещ автор на поредица от учебни книги и изследвания по български език като чужд – поредица, в създаването на която увлече екипи от членовете на Катедрата по български език като чужд – така бяха създадени над 30 учебника и учебни книги. Помня много от тези моменти. Елена влиза в кабината, усмихва се с неподражаемата си усмивка, очите ѝ искрят и казва: „Момичета, имам идея за следващата ни книга. Тя ще се казва...“. Заглавието беше винаги вдъхновяващо, нестандартно: „Препъникамъчетата на българския език“, „Разбирам и говоря“, „Лесното в трудния български език“, „Здравейте, докторе“, „Днес за какво ще си говорим?“, „Светът на децата“... Проследяваше всеки етап, илюстрациите, корицата, шрифта. Всичко трябваше да е перфектно. Книгите са търсени и ценени от всички, преподаващи български език като чужд.

Българският език като посланик на българската култура и духовност е основна мисия в професионалния живот на проф. Елена Хаджиева-Меродийска. Мисия, на която тя служи със страст и себеотдаденост. С грижа за студентите Елена Хаджиева създаде специализации за чуждестранните студенти от ФЖМК и ЮФ, които да им позволят да преподават български в чуждестранни школи, което отговаряше на практиката на най-добрите университети и десетилетия изграждаше плеяда посланици на българския език и култура по света. Завършилите специализацията „Референт-преводач“ редовно поддържаха контакт с преподавателката си с благодарност и респект за наученото – не само в професионален, но и в човешки план.

Тя ръководи Катедрата по български език като чужд два мандата (2005 – 2013) и трети от 2017, успява да организира и обезпечи с най-съвременни учебници и учебни помагала обучението на чуждестранните студенти и специализанти от всички 15 факултета на СУ „Св. Климент Охридски“. Създател е и на интердисциплинарната магистърска програма по приложна лингвистика „Език и културно пространство“.

Основните научни интереси на Елена Хаджиева са в областта на българската граматика, фразеологията, интерферентните процеси, лингвокултурните различия. Елена Хаджиева е автор на 6 монографии, 5 студии, над 40 статии, 30 учебника и учебни книги. Иновативност е определяща характеристика за изследванията ѝ – „Пол и език – иновативни изследвания. Поведенчески и езикови модели“ (в съавт.), „Межкултурната компетентност в чуждоезиковите практики“, „Фразеологизмите като културен маркер в българската езикова практика на чужденци“ и десетки други. Тя е вдъхновител, автор на концепцията и основен автор в най-успешната, съвременна и получила международно признание поредица учебни книги по български език като чужд – дейност, в която увлече и изгради екипи от млади изследователи.

Елена Хаджиева е автор и на 6 художествени книги. „Поглед встрани“, „Истории с кучета“, „Такси“, „Надпревара“ разкриват таланта ѝ на майстор на късия разказ, проникновеността ѝ, умението да сграбчи сърцето на читателя с наглед обикновена житейска случка.

Както развитието на Катедра по български език като чужд, така и грижата за младите, тяхното израстване, винаги са били основен приоритет на проф. Елена Хаджиева. В нейно лице всички ние изгубихме безупречен ръководител, професионален пример, възискателен ментор, творческо вдъхновение, незаменим приятел. Безкрайно ще ни липсва устремът ѝ, неподражаемото чувство за хумор,

изключителната образност на речта ѝ, но най-вече добротата и всеотдайността, с която даряваше щедро.